

JOSEP MARIA BENET I JORNET. Dramaturg

Passió pel teatre

Fins al proper dia 27 es representa al TNC «Una vella, coneguda olor», la primera obra que va escriure en català. Parlem amb ell de l'obra, de teatre i de sèries de televisió

Teatre, cinema i televisió

MARIA PASCUAL

Josep Maria Benet i Jornet ens rep a casa seva, un ampli i clar pis barceloní amb un passadís ple de cartells de les obres de teatre que ha escrit. Al saló, on destaquen diversos quadres, farem una entrevista al llarg de la qual anunciarà que no estrenarà més obres ni al Teatre Nacional de Catalunya (TNC) ni al Teatre Lliure, una informació que ja va avançar el diari *El Punt Avui* fa unes setmanes arran d'aquesta entrevista.

—*Una vella, coneguda olor* és la primera obra que va escriure en català i s'ha representat molt en el teatre amateur. Com li va arribar la proposta de tornar a representar-la en el teatre professional?

—«Va ser una bogeria d'en Sergi Belbel. Però primer va passar una altra cosa. Ell és l'estrella teatral de Terrassa i li van demanar que dirigís l'obra que inaugurava el Teatre Principal després d'haver-lo remodelat i va dir que volia fer *Una vella, coneguda*

olor perquè quan era molt jovenet la va veure per televisió i li va quedar al cap sempre. I l'alcalde i en Pep Pla, el director artístic del teatre, li van dir que d'acord, m'ho va dir a mi i li vaig dir que ho fes.»

—**Què ha suposat aquest fet per a vostè?**

—«Quan es va estrenar, al 1964, vaig tenir la sensació d'haver arribat on somiava arribar. Gairebé no m'ho creia. Ara el teatre està en una situació boníssima pel que fa a la creativitat i per tot. La situació de llavors no tenia res a veure. Només es va representar dins d'un festival de teatre internacional que es feia cada any a Barcelona, el Ciclo de Teatro Latino, i en el qual hi feien alguna coseta en català. Jo havia guanyat el premi Josep Maria de Sagarra al 1963 i hi va haver gent com en Joan de Sagarra o en Frederic Roda que van lluitar perquè l'obra es fes. Es va representar dos o tres dies l'any 1964 dins d'aquest festival. A principis del 1965, de sobte, el

guda olor perquè quan era molt jovenet la va veure per televisió i li va quedar al cap sempre. I l'alcalde i en Pep Pla, el director artístic del teatre, li van dir que d'acord, m'ho va dir a mi i li vaig dir que ho fes.»

—**Què ha suposat aquest fet per a vostè?**

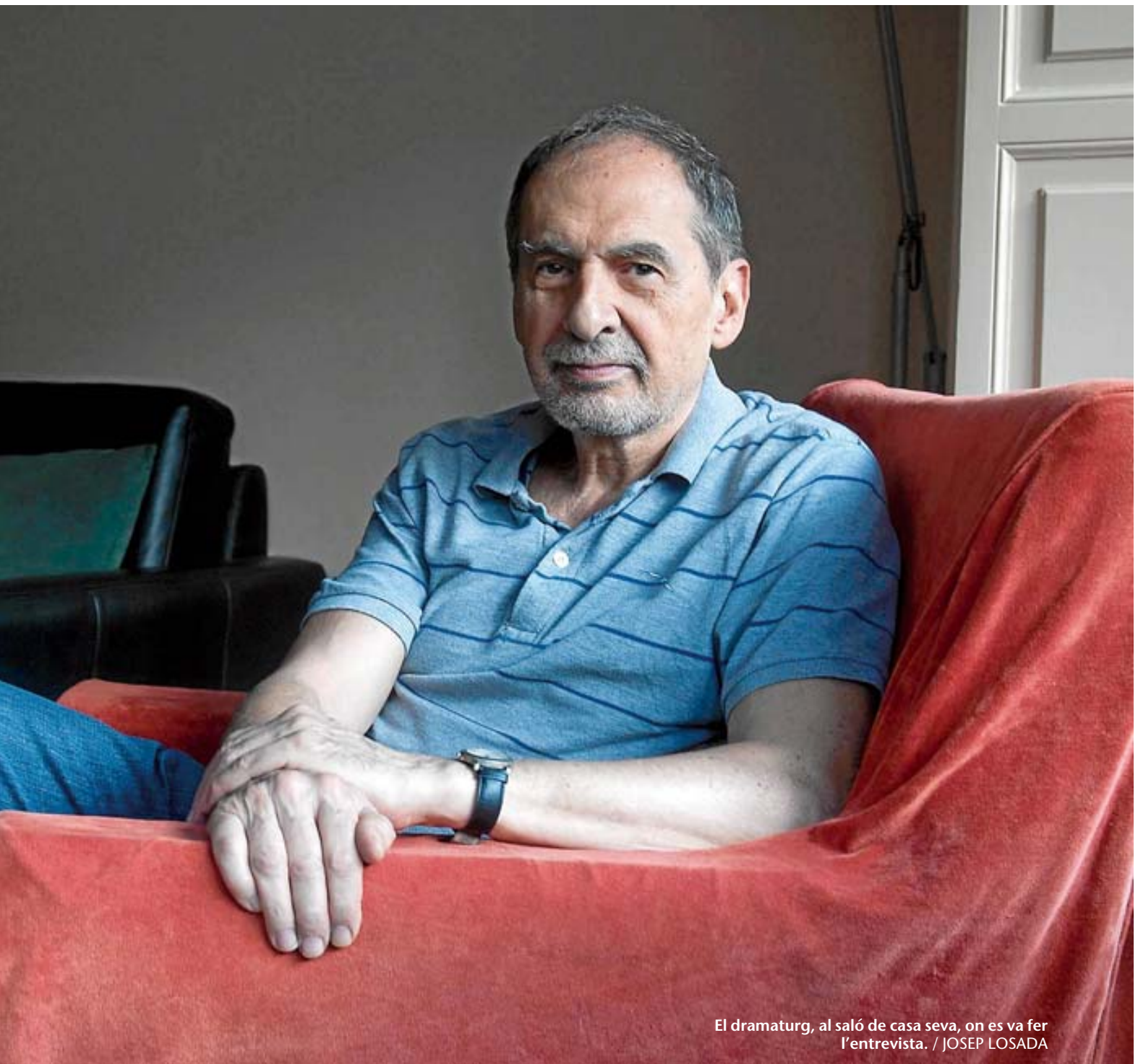
—«Quan es va estrenar, al 1964, vaig tenir la sensació d'haver arribat on somiava arribar. Gairebé no m'ho creia. Ara el teatre està en una situació boníssima pel que fa a la creativitat i per tot. La situació de llavors no tenia res a veure. Només es va representar dins d'un festival de teatre internacional que es feia cada any a Barcelona, el Ciclo de Teatro Latino, i en el qual hi feien alguna coseta en català. Jo havia guanyat el premi Josep Maria de Sagarra al 1963 i hi va haver gent com en Joan de Sagarra o en Frederic Roda que van lluitar perquè l'obra es fes. Es va representar dos o tres dies l'any 1964 dins d'aquest festival. A principis del 1965, de sobte, el

Teatre Romea va tenir una setmana buida i llavors la vam fer allà. És a dir que es va fer una setmana i dos o tres dies i prou. Després s'ha fet molt en el teatre amateur. Tinc un record molt tendre de la primera versió, però el muntatge actual és fantàstic. Sóc molt feliç. El teatre va bé i no puc desitjar res més.»

—**L'obra que es representa al TNC és el text original amb quatre minuts d'afegit, en els quals només es diu una frase. Per què va fer aquest afegit?**

—«Aquesta obra tant la crítica

El dramaturg, al saló de casa seva, on es va fer l'entrevista. / JOSEP LOSADA

de l'època com després la jove més avançada, pensava que el fet que la noia es fiqués al llit amb el noi era un final feliç. No s'adonaven que si la protagonista arriba a saber que el noi amb el que es fica al llit una estona després ja està compromès, evidentment, hauria actuat d'una altra manera. Per a mi és obvi que ja queda clar en un punt de l'obra que el noi es casarà amb l'altra, però encara ara quan algú ho llegia tornava a trobar aquest final feliç. I això em feia patir molt. I li vaig dir a en Sergi que creia que

s'havia de fer alguna cosa al final perquè quedí clar que és un final infeliç. Però, al mateix temps, fer una obra i, a més a més, afegir-hi text és una mica trair-la, encara que el que volguéssim fer era aclarir el que vol dir l'obra. Llavors vaig escriure un possible final en què tots els personatges estan en escena fent alguna cosa i que és el cop *de mort* per a la Maria, la protagonista. Llavors vaig donar tres opcions: una, que no es digués res; una altra, que es digués: 'Doncs què et pensaves?', que és l'única frase afegida, i una

altra frase una mica més llarga i més explícita. En Sergi ho va enriquir una mica i vam posar a decisió de la companyia què preferien, i van dir que aquesta frase curta, que és contundent i no cal dir res més.»

–L'ha dirigida Sergi Belbel, que també ha dirigit d'altres obres seves i que és la primera persona a qui envia els textos de les seves noves obres per saber-ne l'opinió...

–«Sí. Fa gairebé 20 anys que ens coneixem i des de llavors totes les obres que he escrit, quan

les acabo, les hi passo a ell que, quan les rep, les llegeix immediatament i, per tant, unes hores després em truca i em dona la seva opinió; jo entenc perfectament el que em diu i faig els canvis, com que els veig molt clars els acabo en dos o tres dies màxim, llavors els hi passo i ell em diu: 'Bé, ara la pots enviar a altra gent.' És així. Al revés, no. Jo no li corregeixo obres seves. Puc dir la meva opinió però res més.»

–Una vella, coneguda olor és la primera obra d'una trilogia. Ja la va concebre així?

—«Bé, el fet que l'obra hagués quedat una mica oberta em feia patir. Jo no havia pensat escriure una trilogia, simplement no hi havia manera que la gent entengués el que havia volgut fer. Quan jo ja feia temps que treballava pel circuit catalanoblear de Televisió Espanyola, als anys 80, em van dir, amb presses, que necessitaven una peça de teatre d'una hora i llavors vaig pensar a fer-ne una que tanqués *Una vella, coneguda olor*. I vaig escriure *Baralla entre olors*, que tenia només quatre o cinc personatges; que tots havien sortit a la primera obra però en aquesta segona havien passat 18 o 19 anys, que eren els anys que havien passat des que havia estrenat l'obra. Està escrita precipitadament i va quedar poc afinada. La veritat és que no n'estic content. I, d'altra banda, l'obra, en lloc de tancar la història, encara la va obrir més. Vaig pensar que un dia hauria de tancar-la. Molts anys després vaig escriure *Olor* i vaig tenir la sort que es representés al TNC.»

—**Que es representi la primera obra que va escriure trenca la tendència que autors vius estrenin sempre textos nous. Creu que aquest fet hauria de ser més habitual?**

—«De fet és el que defensa en Sergi Belbel. Al Regne Unit, a França..., es fan molts muntatges diferents d'una mateixa obra al llarg dels anys. I aquí no. Si no t'has mort, i encara, no es torna a fer. Un problema de poc amor pel teatre propi.»

—**Amb una cinquantena d'obres, vostè és pràcticament l'únic autor de la seva generació que ha estrenat regularment...**

—«Bé, durant molts anys no vaig estrenar ni regularment ni de cap manera. Va ser la travessa del desert, que va durar des de finals dels anys 70 fins a l'any 1985 o 1986. Durant tot aquest temps vaig estrenar una obra de teatre que va anar molt malament i també, que no hi comptava i va anar bé, teatre infantil i juvenil. Però vaig passar molts

«El muntatge actual de l'obra 'Una vella, coneguda olor' és fantàstic»

«La dramaturgia catalana està en un dels seus millors moments»

«No estrenaré mai més ni al Teatre Nacional de Catalunya ni al Teatre Lliure»

«Podem estar molt contents, molt orgullosos, de les sèries catalanes»

anys totalment menyspreat. No únicament jo; tots els escriptors de teatre de text. Qui per un moment va tenir una mica un cop de sort va ser el desaparegut Jordi Teixidor. Però, en general, no estrenàvem, no ens feien cas i no hi havia una unió entre els autors, no vam fer un front comú, cosa una mica trista. Però jo no ho deixava ni ho deixaria. Abans de guanyar el premi Sagarra i d'estrenar alguna cosa, tenia clar que escriuria teatre tota la vida i que mai mereixeria estrenar.»

—**En els seus inicis en el món de les arts escèniques va conèixer Adrià Gual, nét de l'Adrià Gual que va intentar modernitzar l'escena catalana a principis del segle XX. Quina importància ha tingut en la seva carrera?**

—«Ens vam trobar al primer curs d'universitat i era una mica boig. I perquè era boig vaig poder presentar-me al premi Sagarra, perquè a mi no se m'hauria acudit mai. Entre les seves bogeries, n'hi va haver dues que em van anar molt bé. Una obra que es deia *Quan la ràdio parlava de Franco* es va fer dos mesos al Teatre Romea però qui es va cuidar de buscar els diners i l'empresa, va ser ell; de fet ja a *Una vella, coneguda olor* també estava ficat en la manera que jo pogués arribar a fer-la, i es va fer gràcies a ell i va anar força bé. I al cap de menys d'un any, també va ser gràcies a ell que es va muntar *Descripció d'un paisatge*; que, en aquest cas, va ser un fracàs total. A l'Adrià li dec coses importants.»

—**La seva trajectòria també està influenciada per Salvador Espriu...**

—«Quan vaig llegir *Primera història d'Esther*, em va fascinar. Pensava que era una obra extraordinària però que per al meu treball mai no em serviria. Però m'equivocava. Vaig fer una obra, *Berenàveu a les fosques*, al Teatre Capsa, que també va fracassar. En la desesperació de veure que jo no tenia futur, vaig escriure una obra en tres setmanes, *La desaparició de Wendy*. inspira-

da en les tècniques de *Primera història d'Esther*. La distància és abismal entre una obra i l'altra, però gràcies a tenir present *Primera història d'Esther* la vaig poder escriure. I després, *Descripció d'un paisatge* està influïda per *La desaparició de Wendy* i, també, per tant, per Espriu. Va influir en dues obres meves.»

—**Quina opinió té dels joves dramaturgs catalans actuals?**

—«Molt bona. La dramaturgia catalana està en un dels seus millors moments en tots els sentits: de directors, d'escenògrafs, de músics, d'actors i d'escriptors. Hi ha unió. N'hi ha molts i bons. I hi ha molt bona relació entre tothom. Sóc feliç en aquest moment amb la gent del teatre. I, en aquest punt, vull dir que he tingut la sort d'haver estrenat força vegades al Teatre Lliure i al TNC. He estat molt afortunat i estic molt content d'aquesta experiència i agraïdíssim tant a una entitat com a l'altra. Tot el que se m'ha fet en aquests dos teatres se m'ha fet molt bé i tinc molt bon record de tot. No sé si se'ls acudiria tornar-hi a estrenar una obra meva algun dia però, en tot cas, penso que n'hi he fet massa, he ocupat massa espai, s'ha de pensar en la boníssima dramaturgia d'aquest país, en tants autors que no hi han pogut treballar mai en bones condicions. Són ells els que hi han d'estrenar i no pas jo. I també s'ha de reivindicar el teatre clàssic català, del qual hem de parlar amb tota la tranquil·litat del món i sense vergonya. I s'han de fer bones obres estrangeres. Per tant, he pres la decisió, que no va contra ningú sinó a favor del teatre català, de comprometre'm a no acceptar, en el cas que a algú li passés pel cap, fer cap obra mai més ni al TNC ni al Teatre Lliure, ja sigui antiga o inèdita. Continuaré escrivint. El que faig no interessa al teatre privat i em faig càrrec que hi té tot el dret. Espero poder estrenar obres de petit format a la Beckett o a teatres alternatius, on crec que potser tindrà possibilitats que me les acceptin i amb

En deute amb la tele

Al llibre que va publicar l'any passat, *Material d'enderroc*, Benet i Jornet parla de teatre però no de la seva feina a la petita pantalla. «Si ara hagués de reeditar-lo faria un capítol sobre la televisió, amb la qual sóc molt injust perquè em va permetre guanyar-me la vida i obrir-me un lloc onestic ara», afirma. I afegeix: «Només puc parlar positivament de la feina a la petita pantalla.» El drama-

nats, crims, passions, incestos i tot el que vulguis, però situant-ho de manera que el públic no se senti ofès. I, a vegades, es fan coses que dius: 'Això, no.' Per exemple, no pots riure't d'un personatge amb Alzheimer. No tens dret a fer-ho. Un altre límit és que si la televisió és pública, és de tots, i encara que tu tinguis un pensament polític determinat, no pots parlar mai de partits polítics reals i, per tant, has d'anar amb compte amb aquests temes, has de ser molt delicat. Amb els productes per a cadenes públiques no s'hi pot jugar.»

—Hi ha diferències en la qualitat d'una sèrie feta a Catalunya o a Madrid?

—«No. Se'n fan bé allà i aquí. Hi ha coses que es fan allà que estan molt bé, però també és cert que aquí la televisió també la fem molt bé. Podem estar molt contents, molt orgullosos. I també sobretot tenint en compte que es treballa amb mitjans molt inferiors que amb els que es pot treballar a Madrid.»

—Quina opinió té de la política cultural actual?

—«No parlem de coses tristes.»

—Quins són els seus projectes de futur?

—«No en tinc cap. M'agradaria escriure una obra de teatre però no trobo ni el temps ni la manera, perquè pràcticament cada dia hi ha alguna trucada o em demanen alguna cosa o que vagi a alguna banda i hauria de saber dir que no a moltes coses. És clar, llavors s'enfaden i poden pensar que sóc un cregut, però és que tinc l'agenda plena, no puc, i he de treballar. He d'escriure teatre, m'hi he de posar. He de trobar alguna cosa que m'interessi i escriure-la, però és que no tinc dos dies per pensar quin tipus de cosa voldria escriure. I això és el que vull fer ara, escriure teatre, però no tinc res en cartera, no tinc cap idea.»

això ja estic content.»

—A la televisió, vostè va ser el creador de *Poblenou*, la primera sèrie d'emissió diària que es va fer a Catalunya i a l'Estat espanyol. Quines dificultats va suposar aquest fet?

—«Bé, en els productes per a televisió sempre s'ha de parlar en plural perquè els fa un col·lectiu. Per tant, no hi ha res que sigui completament meu. Jo portava sovint la batuta. Des de *Poblenou*. En Joan Bas s'encarregava de la ficció de TVC i tenia l'obsessió de poder arribar a emetre una sèrie com les britàniques o les australianes perquè creia que eren productes molt dignes i que podien agradar al públic de sobretaula. Però TVC no s'hi atreia. Un estiu van repetir *La granja*, un espai inicialment breu emès abans del programa *La vida en un xip*. La repetició de la sèrie, escrita per Jaume Cabré, va tenir un èxit enorme. Llavors els directius de la cadena li van dir a en Joan Bas, amb molta precaució i sense cap seguretat que es pogués fer, que intentés fer una sèrie d'emissió diària. Vam estar tot l'any 1993 preparant *Poblenou*. Hi havia molts problemes per resoldre, però ens en vam sortir i ja sempre més hi ha hagut sèrie de tarda a TVC.»

—Després de *Poblenou* va participar de diversa manera en d'altres sèries catalanes...

—«He estat a *Poblenou*, a *Nissaga de poder* i a *Laberint d'ombres*. A *El cor de la ciutat* em van demanar simplement que preparés, amb dos guionistes més, la Bíblia d'una de les temporades. Vaig treballar amb el guionista que després havia de dirigir l'equip, i les últimes decisions havien de ser i van ser seves. Però el meu nom sortia als títols de crèdit i molta gent va pensar que la sèrie era meua. Una mica també m'ha passat amb *Amar en tiempos revueltos*, de la qual només vaig fer, i no sol, l'esquema general de la sèrie. Vam seguir, conscientment, el model de *Temps de silenci*. Quan TVE hi va donar el vistiplau, en Rodolf Sirera va passar a

ser cap de guionistes. Vaig participar en l'elaboració de la primera Bíblia i en l'esquema del primer capítol. En diverses temporades, no en totes, a l'hora de preparar la següent, l'Antonio Onetti, en Rodolf Sirera i jo ens trobem un parell o tres de dies i les idees que surten són la base que tenen per fer la Bíblia de la temporada següent. Hi he tingut petitíssimes intervencions. La sèrie és d'en Rodolf Sirera. *Ventdelplà* sí que la vaig inventar jo i vaig continuar-la, mai sol. La penúltima temporada ja se'm va mig escapar de les mans. I no vaig intervenir en l'última temporada i vaig entristir-me per-

Benet i Jornet fotografiat amb diversos cartells d'obres seves. / J. LOSADA

què de cap manera no es va fer el que pensava que s'havia de fer.»

—Quins són els elements que ha de tenir una sèrie perquè funcioni?

—«No hi ha una fórmula màgica. Posar-hi passió, ganes, gaudir amb el que fas... Però, tot i així, no se sap mai.»

—Quins límits no s'han de traspasar mai a l'hora de fer el guió d'una sèrie?

—«Depèn de l'hora i del producte que es faci. Amb productes llargs, sobretot, s'ha d'anar molt amb compte. Amb productes d'un sol dia es pot fer un disbarat, per dir-ho d'alguna manera, però amb sèries llargues, no. És a dir, pots fer que passin assassi-

turg reconeix: «Tinc un deute amb la televisió i l'obligació moral de sentir-hi una enorme gratitud, però la meua amant és el teatre.» Pel que fa a les sèries d'emissió diària de TVC, en diverses de les quals ha participat, diu que és molt important i s'ha de tenir en compte la feina que fan «per la normalització de la llengua i per l'atracció de públic que no parla català» i destaca que a TVC s'ha fet poca telescombraria i, en canvi, «s'han fet coses esplèndides i molt honestes».